

Ramowa struktura kwalifikacji absolwenta a standaryzacja studiów

Ewa Chmielecka

Seminarium Bolońskie, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu

8 czerwca 2006 r.

Części prezentacji

- I. Standaryzacja studiów w świetle wytycznych Procesu Bolońskiego
- II. Propozycja nowego ujęcia standardów kształcenia przedstawione w raporcie Fundacji Rektorów Polskich

Tło dla standaryzacji Proces Boloński

Podstawowymi **celami** kształcenia wyższego w Europie wg Deklaracji Bolońskiej są:

- przygotowanie absolwentów do potrzeb rynku pracy,
- przygotowanie do bycia aktywnym obywatelem w demokratycznym społeczeństwie, także europejskim,
- rozwój i podtrzymanie podstaw wiedzy zaawansowanej (społeczeństwo i gospodarka wiedzy)
- rozwój osobowy kształconych

Realizacji tych celów służy Proces Boloński.

Tło dla standaryzacji - Proces Boloński

Podstawowym **zadaniem** Procesu Bolońskiego jest stworzenie warunków do realizacji tych celów poprzez:

- mobilność pracowników i studentów,
- kształcenie ustawiczne,
- kształtowaniu postaw sprzyjających powstawaniu wspólnoty Europejczyków,
- dostosowaniu kształcenia w poszczególnych krajach do potrzeb rynku pracy Unii Europejskiej (różnorodność!),
- podniesieniu atrakcyjności i konkurencyjności europejskiego szkolnictwa wyższego w świecie (różnorodność!)
- i inne rozwinięte w komunikatach.

Tło dla standaryzacji - Proces Boloński

Narzędziami realizacji tych celów i zadań są:

- studia dwustopniowe (i trój-stopniowe)
- system rozliczeń osiągnięć studentów (ECTS)
- suplement do dyplomu
- współdziałanie w sprawach zapewniania jakości
- aktywizacja studentów w realizacji Procesu
- i inne

po Bergen dodatkowo

- europejska (i krajowe) ramowe struktury kwalifikacji
- akredytacja europejska

Gdzież więc „standaryzacja”?

- ☞ zalecenie projektowania programów studiów na podstawie „learning outcomes” oraz
- ☞ ramowa struktura kwalifikacji
- ☞ zapewnianie jakości kształcenia

zawsze z poszanowaniem i zalecaniem różnorodności oferty edukacyjnej!

Ramowa struktura kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego

- dokument przyjęty w Bergen jako element Procesu Bolońskiego
- ma służyć jako wzorzec dla "krajowych struktur ramowych" (już je mają: Irlandia, Szkocja, Dania, Węgry, inne kraje)
- do konferencji w Londynie (2007) struktury krajowe powinny być zaprojektowane
- zaś proces ich "samopotwierdzenia" powinien być zakończony do 2010 roku

Ramy ogólne dla struktury kwalifikacji

Cztery cele kształcenia wyższego:

- przygotowanie do rynku pracy,
- przygotowanie do bycia aktywnym obywatelem w demokratycznym społeczeństwie,
- rozwój osobowy,
- rozwój i podtrzymanie podstaw wiedzy zaawansowanej.

Ramy ogólne dla struktury kwalifikacji

Deskryptory efektów kształcenia

- wiedza i rozumienie (knowing and understanding),
- wiedza jak działać (knowing how to act)
- wiedza jak być (knowing how to be).

czyli (mówiąc po polsku)

wiedza, umiejętności i postawy.

Niektóre definicje

Europejska ramowa struktura kwalifikacji

- ☞ uniwersalna ramowa struktura przedstawiająca zależności między ramowymi strukturami krajowymi w Europie, dzięki czemu stają się one przejrzyste i pozwalają zrozumieć opisane i potwierdzone zawarte w nich kwalifikacje. Struktury krajowe mogą być bardzo różnorodne.

Kwalifikacje

- ☞ tytuły zawodowe, stopnie, dyplomy lub inne świadectwa poświadczające osiągnięcie określonych efektów kształcenia (czasem utożsamiane z nimi)
- ☞ ich opis zawiera nakład pracy, cykl lub poziom, kompetencje i profil.

Niektóre definicje

Efekty kształcenia

- ☞ określenie, co student powinien wiedzieć, rozumieć i /lub potrafić zrobić po okresie kształcenia - ich charakterystyce służą deskryptory.

Profil

- ☞ specyficzny obszar nauczania prowadzący do kwalifikacji, albo też
- ☞ szersza wiązka programów z różnych obszarów charakteryzująca się wspólnym celem lub aspektami prowadząca do kwalifikacji.

Poziomy kształcenia i przypisane im kwalifikacje

Rozmaite w różnych krajach

np. w Szkocji 12 poziomów z ulokowanymi na nich deskryptorami dotyczącymi:

- złożoności i głębi wiedzy i zrozumienia,
- stopnia samodzielności i kreatywności,
- ogólnych umiejętności poznawczych
- rangi i wyrafinowania umiejętności praktycznych

Uwaga: wiele krajów przypisuje kwalifikacje do trzech poziomów (cykli) kształcenia.

Deskryptory dublińskie

Bazują na następujących elementach:

- wiedza i rozumienie oraz ich wykorzystanie w praktyce
- ocena i formułowanie sądów
- umiejętność komunikacji i uczenia się

☞ przygotowane dla trzech cykli kształcenia

☞ opisują typowe osiągnięcia studentów uzyskujących kwalifikację ("dyplom") ,

☞ nie mają charakteru „standardu”

☞ nie są specyficzne dla określonych przedmiotów ani dziedzin wiedzy

☞ należy je interpretować w kontekście merytorycznym i językowym dyscypliny wiedzy.

Przykład deskryptorów dublińskich dotyczących postaw ("przygotowania do bycia aktywnym obywatelem")

Poziom I

Absolwenci potrafią zbierać i interpretować dane, aby na ich podstawie formułować sądy, które uwzględniają przemyślenia dotyczące istotnych kwestii społecznych lub etycznych.

Poziom II

Absolwenci potrafią łączyć wiadomości w całość i radzić sobie z ich złożonością oraz formułować sądy na podstawie niepełnych informacji ... na temat odpowiedzialności społecznej i etycznej związanej ze stosowaniem w praktyce ich wiedzy i sądów.

Poziom III

Absolwenci powinni być w stanie przyczyniać się do postępu społecznego lub kulturalnego w społeczeństwie opartym na wiedzy.

Przykład Szkockiej Ramowej Struktury Kwalifikacji

Charakterystyka efektów kształcenia - zastosowanie wiedzy w praktyce

POZIOM 6

- ☞ Stosuje wiedzę w znanym praktycznym kontekście,
- ☞ Używa niektórych podstawowych rutynowych praktyk... w sytuacjach o niektórych nierutynowych elementach ...
- ☞ Planuje użycie umiejętności w określonych sytuacjach, dostosowuje je w razie potrzeby

POZIOM 9

- ☞ Pracuje w wielu kontekstach... radzi sobie w sytuacjach nieprzewidywalnych
- ☞ Używa wybranych podstawowych technik i umiejętności .. związanych z przedmiotem a także niektórych technik i umiejętności na poziomie zaawansowanym i specjalistycznym
- ☞ Praktykuje rutynowe metody badawcze

Przykład Szkockiej Ramowej Struktury Kwalifikacji

Charakterystyka efektów kształcenia - zastosowanie wiedzy w praktyce

POZIOM 12

- ☞ Planuje i przeprowadza projekt badawczy
- ☞ Używa i udoskonala wiele technik ... na poziomie zaawansowanym i specjalistycznym
- ☞ Wykazuje oryginalność i kreatywność w tworzeniu i stosowaniu nowej wiedzy

Nowy model standardów kształcenia

Raport ISW/FRP pt.

*„Nowe podejście do standardów kształcenia
oraz wynikające z tego założenia dotyczące
treści rozporządzenia ministra właściwego
do spraw szkolnictwa wyższego”*

18 października 2005

Tło powstania raportu

- ☞ Ustawa “Prawo o Szkolnictwie Wyższym”
- ☞ Wytyczne Procesu Bolońskiego (zwłaszcza komunikatu z Bergen)
- ☞ Prace Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego nad standardami kształcenia
- ☞ Opinie instytucji międzynarodowych dotyczące standardów kształcenia w Polsce

Nowy model standardów kształcenia

Centralny problem:

w jaki sposób zwiększyć swobodę uczelni w tworzeniu programów studiów

a zarazem

umożliwić państwu skuteczną kontrolę nad jakością kształcenia ?

Nowy model standardów kształcenia

ocena sytuacji:

*“... realizacja państwowej odpowiedzialności za jakość kształcenia poprzez centralną listę kierunków studiów oraz standardy nauczania w **dotychczasowej formie**, ogranicza możliwości rozwijania innowacyjnych, oryginalnych programów studiów oraz powoduje stosowanie tej samej miary oceny dla uczelni o odmiennych charakterach, misjach, tradycjach i zasobach kadrowych. Jednocześnie jest możliwa formalna realizacja obecnych standardów przez uczelnie, w których faktyczna jakość nauczania pozostawia wiele do życzenia”*

Nowy model standardów kształcenia

ewolucja standardów kształcenia w kierunku

- ☛ Wzmocnienia mechanizmów zapewniania i kontroli jakości procesu dydaktycznego oraz rezultatów kształcenia - stworzenie skutecznego narzędzia kontroli jakości kształcenia dla PKA i MEiN.
- ☛ Tworzenia studiów różnorodnych i o wysokiej jakości, przyznania uczelniom większej swobody w kształtowaniu treści studiów, szczególnie w odniesieniu do jednostek uczelni o wyróżniającej się pozycji w dziedzinie badań naukowych.

Nowy model standardów - reguły kształcenia

Czas trwania studiów:

podany w liczbie lat akademickich oraz przypisanych im punktom ECTS w taki sposób, aby umożliwiała to indywidualizację tempa kształcenia przez studentów.

Zasady mobilności poziomej i pionowej:

do decyzji uczelni przy bezwzględnym zapewnieniu równoważności i rzetelności egzekwowania wiedzy.

Praktyki:

ich wymiar, charakter, zaliczanie do decyzji uczelni

Nowy model standardów - reguły kształcenia

Studia stacjonarne i niestacjonarne:

równoważność nakładów pracy studenta mierzona w ECST oraz bezwzględna równość wymagań dotycząca efektów kształcenia. Studia mogą się różnić co do zakresu samodzielności kształcenia, treści oraz wymiaru godzin nauczanych w bezpośrednim kontakcie - ich proporcje do decyzji uczelni. Uczelnia musi studentom studiów niestacjonarnych zapewniać metody nauczania i pomoce dydaktyczne właściwe dla tych studiów.

Nowy model standardów - reguły kształcenia

- ☛ Stworzenie kryteriów właściwego wyodrębnienia kierunków studiów i ściślejsze ich powiązanie z dziedzinami nauki - nowa lista kierunków
- ☛ warunki jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić makrokierunki, studia międzykierunkowe i inne
- ☛ formowanie ramowych treści kształcenia w oparciu o efekty kształcenia
- ☛ wewnętrzne i zewnętrzne zapewnianie jakości kształcenia

Reguły kształcenia

- ramowe treści kształcenia

- ☛ budowane w oparciu o efekty kształcenia
- ☛ w układzie macierzowym (tzw. "macierz Lubacza")
 - Standardy ogólne, dziedzinowe, kierunkoweKrzyżujące się z trzema obszarami scharakteryzowanymi przez efekty kształcenia:
 - wiedza, umiejętności, postawy.Dające układ klas treści programowych i przypisanych im punktów ECTS

Reguły kształcenia - zapewnianie jakości w uczelni

Wewnętrzny system zapewniania i doskonalenia jakości

- ☞ formalnie spisany i oficjalnie przyjęty przez uczelnię dokument - jeden z najważniejszych
- ☞ z wewnątrz-instytucjonalnym umocowaniem (osoba, komórka)
- ☞ z regulaminem postępowania: zasady i częstotliwość działań, sposób ich wykorzystania, konsekwencje dla osób i komórek nie spełniających standardów jakości
- ☞ bazujący na przejrzystości i rozliczalności działań dydaktycznych.

Reguły kształcenia - akredytacja

- ☞ agencje akredytacyjne działające w zgodzie z wytycznymi komunikatu z Bergen
- ☞ zasady współpracy polskich komisji akredytacyjnych
- ☞ sugestia Zespołu: model akredytacji bazującej na spójności misji uczelni (jednostki prowadzącej kierunek), spodziewanych efektów kształcenia (kwalifikacje absolwenta) oraz sposobów realizacji tych celów przez odpowiednie treści, metody, kadre i zaplecze nauczania.

Pytania

- ☛ Jaki horyzont czasowy ewentualnego wprowadzenia tych nowości?
- ☛ Na ile środowisko akademickie jest przygotowane do nich?
- ☛ Co zrobić, aby je skutecznie wprowadzić?
(jeśli zapadną takie decyzje)

Proponowane działania (w odleglejszym horyzoncie czasowym)

Podjęcie prac nad:

- projektem Krajowej Ramowej Struktury Kwalifikacji Absolwentów zgodnej ze strukturą ramową dla Europy, która **w przyszłości** powinna stać się podstawą standardów kształcenia
- projektem nowej listy kierunków studiów w celu zredukowania obecnej ich liczby i ściślejszego ich powiązanie z dziedzinami wiedzy;
- projektem wymagań dotyczących działania instytucji akredytacyjnych
- projektem ramowym wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia.

Proponowane działania (w nieodległym horyzoncie czasowym)

Rozpoczęcie dyskusji RGSW, Ministerstwa, KRASP, PKA ze środowiskiem akademickim nt nowych standardów

Zainicjowane szkoleń dla:

- osób, których zadaniem byłoby przygotowanie wewnętrznych (uczelnianych) systemów zapewniania jakości
- członków zespołów oceniających, którzy zapewnieliby przeprowadzenie postępowań akredytacyjnych wedle nowych zasad.

Dziękuję za uwagę.